

เทศน์เช้า วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ในประวัติหลวงปู่ฝั้น มีพวกแจวเรือข้ามแม่น้ำโขง หลวงปู่ฝั้นไปขอเขาอาศัยข้ามแม่น้ำโขง แต่ไม่มีสตางค์ให้ นะ “เอาบุญเถอะนะ เอาบุญ” เขาก็พายเรือพาหลวงปู่ฝั้นข้ามแม่น้ำโขง เสร็จแล้วเขาก็แบมือ “เอาบุญมา เอาบุญมา”

หลวงปู่ฝั้นท่านสะท้อนใจ เอ๊ะ! ชาวบ้านเขาไม่รู้ว่าบุญมันเป็นอย่างไรเนาะ นี่มันเป็นครูบาอาจารย์เล่าต่อๆ กันมา ก็เลยแคะขี้มูก เอาขี้มูกให้ คนซื้อซื้ออย่างนั้นจริงๆ นะ พอขี้มูกมาอยู่ที่ฝ่ามือเนะ ก็เอาดินแตะขี้มูก “เอ๊ะ! บุญมันเค็มๆ เนาะ” นี่คนที่ไม่รู้ ไม่รู้อย่างนั้นนะ บุญคืออะไร

บุญกับบาป เวลาบุญกุศล เรามาวัดมาวา กัน เรามาทำบุญกุศล แล้วบุญกุศลอยู่ที่ไหนล่ะ ผู้ใหญ่ก็รู้ว่าบุญเป็นอย่างไร เด็กมันไม่เข้าใจหรอก เด็กนะ เราบิณฑบาตอยู่ในโพธาราม พ่อแม่ก็พาลูกเข้ามา เขาบอก “หลวงพ่ เวลาหนูใส่บาตรหลวงพ่ ลูกมันขอ มันอยากได้ มันบอกแม่ให้พระหมดเลย ไม่ให้หนูเลย หนูอยากได้”

เราบอกเอาใส่บาตรก่อน ใส่บาตรเสร็จแล้วเราก็ให้เด็ก

เด็กมันไม่รู้กับเราหรอก เห็นไหม เด็กมันไม่รู้ว่าอะไรเป็นบุญเป็นกุศล แต่มันเห็นสิ่งที่พ่อแม่ให้พระไป เราก็อยากได้อย่างนั้น เพราะอะไร เพราะว่าบ้านเราใช้ไหม เรามีอยู่มีกินอย่างไร เราจะทำบุญเราก็เอาสิ่งที่ดีที่สุดในบ้านเราใส่บาตรไป แล้วลูกมันเห็นเราทำอยู่ ลูกมันเห็นเราทำอยู่ มันก็บอกแม่ เรียกร้องกับแม่ “แม่ หนูอยากกิน แม่ หนูอยากกิน” แล้วเราอธิบายอย่างไรให้ลูกฟัง ปัญหานี้มีคนมาถามเยอะมากเลย ทีนี้ถามเยอะมาก เราก็ค่อยๆ ฝึก ค่อยๆ หัดไป เด็กธรรมชาติของมันเป็นแบบนั้น ถ้ามันโตขึ้นมา มันจะค่อยรู้ของมัน มันแบบว่าเป็นไปตามวัย เขาไม่รู้ไม่ได้หรอก แต่เราค่อยๆ ค่อยๆ จะหักหาญให้เขาเข้าใจตามเรานี้ไม่ได้ เห็นไหม

บุญ บุญคือความสุขใจ บุญคือความสบายใจ เราจะบอกว่าบุญคือความรักก็ได้ ที่ไหนมีรัก ที่นั่นมีทุกข์ เห็นไหม คนมีความรักมีความสุขไหม? โอ๊ย! มีความรักมีความสุขมากนะ แต่ถ้า

เป็นพระพุทธเจ้าบอกว่ามีเมตตา มีเมตตา มีกรุณา ความเมตตา ความรักของพ่อแม่ ความรักที่สะอาดบริสุทธิ์ใจ

เราบอกว่าบุญเปรียบเหมือนความรัก จะยกบุญให้เป็นรูปธรรมไป บุญเปรียบเหมือนความรัก แล้วคนที่เขาออกหักละ ทำไมบุญมันทำโทษเราขนาดนี้ ทำไมบุญมันทำเจ็บช้ำขนาดนี้

เห็นไหม ที่ไหนมีรัก ที่นั่นมีทุกข์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าที่ไหนมีรัก ที่นั่นมีทุกข์ แต่ที่ไหนที่มีเมตตาธรรม มีการเสียสละต่อกัน อันนั้นคือบุญ นี่เราแสวงหาบุญนะ เราแสวงหาของเราเพื่อสร้างอำนาจบาปกรรมของเรา เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เสียสละ ให้เสียสละ ให้ทำคุณงามความดีของเรา นี่คือผลประโยชน์ของเรา

ถ้าผลประโยชน์ของเรา เราไปวัดไปวา เราไปทำบุญกุศลกัน แล้วถ้าคนมีจิตใจที่อยากจะพ้นจากทุกข์ มีจิตใจที่อยากจะซาบซึ้ง อยากจะเป็นญาติกับศาสนา คนที่อยากเป็นญาติกับศาสนา เขาให้อาตุมาบวช นี่เป็นญาติกับศาสนาด้วยสายเลือด

ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต เวลาจิตเรามีสติ มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมา เห็นไหม ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต ตัวเราพุทโธๆ จนจิตเราเป็นพุทโธเสียเอง เห็นไหม เวลาเราไปวัดไปวา เราพัฒนาใจของเรา พัฒนาใจของเราขึ้นไป เวลาพัฒนาใจขึ้นไป เราจะมาบวชเป็นพระ เวลาบวชเป็นพระ พระมาจากไหน? พระมาจากคน เวลาพระมาจากคน พระมาแล้วพระก็ต้องมาฝึกฝนตัวเอง ถ้าพระมาฝึกฝนตัวเอง เริ่มต้นความเป็นอยู่มันก็ประดักประเดิดทั้งนั้นแหละ ประดักประเดิดเพราะอะไร เพราะเราอยู่เป็นฆราวาสมา เว้นไว้แต่คนที่เขาฝึกฝนของเขามา เขาทานอาหารมือเดียวมาตั้งแต่ก่อนบวช พอเขาบวชมาแล้วสิ่งนี้เป็นความชำนาญของเขา

พระเราบวชมาแล้ว บวชมา ก่อนบวชทุกคน ยิ่งพ่อแม่นี้ห่วงลูกมาก จะพาไปบวชที่ไหน วัดป่าไม่บวช วัดป่าฉันอาหารมือเดียว จะไปบวชวัดบ้าน เพราะว่าลูกได้กิน ๒ มือ ตกเย็นก็โอวัลตินอีก ไปวัดป่าไม่ได้ เป็นอาหารๆ

นี่ความรัก เห็นไหม ความรักความห่วงใยของพ่อของแม่ก็อยากจะให้ลูกมีความสุขความสบาย เวลาฆราวาสมาบวชเป็นพระแล้ว พอบวชเป็นพระแล้ว บวชเป็นพระก็ต้องฝึกหัดคัดแปลงตัว ถ้าฝึกหัดคัดแปลงตัว เริ่มต้นก็ประดักประเดิดไปเหมือนกัน แต่เวลาทำไปๆ ฝึกหัดนิสัยๆ ถ้า

ฝึกหัดมันดีขึ้นมา เราต้องการความสงบของใจ ถ้าใจมันสงบ มันมีอึดอดสมบัติ มันมีความสุขใจในใจของเรา ตอนนี้จะถามใครล่ะ เห็นไหม แม้แต่คนเขาถาม บุญมันคืออะไร บุญมันเก็บมา เนาะ

นี่ก็เหมือนกัน สมาธิเป็นอย่างไร ปัญญาเวลาเกิดขึ้นมามันเป็นแบบใด ถ้าจิตมันสงบขึ้นมาแล้วสงบเป็นแบบใด ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา แต่ที่มันไม่เป็นความจริงขึ้นมาไง พอเราไม่มีความจริงขึ้นมา ใครจะพูดอย่างไรก็เชื่อ สิ่งที่สังคมไทยในการปฏิบัติของเรา ใครชักนำไปอย่างไรก็เชื่อเขาไปๆ เพราะว่ามันไม่มีใครยืนยันความเป็นจริงในใจอันนั้นได้

แต่ถ้าเรายืนยันในใจของเราได้ ถ้าจิตเราสงบขึ้นมาเนะ เรามีปัญญาขึ้นมา มีครูบาอาจารย์เทศน์ว่าการเรา อย่างนี้ไม่ใช่ อย่างนี้ไม่ใช่ อย่างนี้จามา เรารู้อย่างไร เราทำได้เลย ถ้าคนไม่เคยรู้เคยเห็นพูดอย่างไรก็ผิดหมดแหละ แต่ถ้าคนเคยรู้เคยเห็นมันจะถูกต้องของมัน

นี่พูดถึงว่าเวลามาบวชพระ เห็นไหม เวลาบวชพระขึ้นมา พระก็ต้องแก้ไข พระก็ต้องพยายามตัดแปลงจิตใจของตัวเอง คัดแปลงหัวใจของตัวเองเข้าไปสู่สังขารๆ เห็นไหม เวลาเข้าป่าๆ หลวงตาท่านเข้าป่าเข้าเขาไป เวลาไปอยู่กับเสือแล้วมันกลัว เราเป็นพระ ถ้าเรามีความกลัวอย่างนี้ มันอยู่หน้าศาสนา ถ้ามันอยู่หน้าศาสนาเนะ ท่านพยายามแก้ไขของท่าน เห็นไหม ใช้ปัญญาไล่เลย เคนจกรรมอยู่นะ เวลามันคำคืนขึ้นมา มันสังคไปหมด เคนจกรรมอยู่ เสือตัวนั้นก็หมอบอยู่ตรงนี้ ตัวนี้ก็หมอบอยู่ตรงนั้น มีแต่เสือหลายๆ ตัวมันจะคอยตะครุบเรา

นี่มันก็พิจารณาแล้ว มันพิจารณา ถ้าเรากลัว เห็นไหม เรากลัวเราก็หลบ เวลาหลบเนะ ใครอยู่ในป่า เวลาหลบเข้าไปในกลด ในกลดก็แถมุ้งผ้าบางๆ มันอุ้นใจนะว่าเสือทำเราไม่ได้ คูสิ มันอุ้นใจมากเลย โอ้ย! อยู่ในมุ้ง เสือทำไม่ได้

ก็ถ้าเป็นข้อเท็จจริงทำไมมันจะทำไม่ได้ แต่เวลาถ้ามันกลัว ถ้ามันอยู่ข้างนอกทำไมมันกลัวล่ะ อยู่นอกมุ้งทำไมมันกลัว มันกลัว ใช้ปัญญาไล่ขึ้นมา เสือมันมีอะไร เรามีหมดล่ะ เสือมีกระดูก มีเนื้อหนัง เรามีทั้งนั้น เสือมีเราก็มีทั้งนั้น แล้วทำไมเราต้องไปกลัวมัน พอจิตมันอาจหาญ มันกล้าขึ้นมา เคนจกรรมอยู่นะ เสือตัวไหนตัวใหญ่ที่สุด อุปาทานมันไปสร้างภาพไว้ เสือตัวไหนมันใหญ่ที่สุดที่มันจ้องจะตะครุบเราเนะ ให้ตัวนั้นกินก่อน เดินเข้าไปใส่มันเลย พอเดินเข้าไปเนะ ว่างเปล่า ว่างเปล่า มันเกิดจากอะไรนะ? นี่มันเกิดจากใจของเรา เห็นไหม

ท่านบอกว่าถ้าเวลาจิตใจเรากลัว จิตใจเราอ่อนแอ เราอยู่ไปที่ไหนศาสนา คำว่าอย่างนี้ก็คือว่า ในทางโลก เห็นใหม่ ใครที่จับคบครองของเรา ใครบอกจับคบครองของเรา ใครบอกถึงความผิดของเรา เราจะแก้ไข อันนั้นเป็นอริยทรัพย์ แต่ถ้าใครรู้นะ ใครรู้ในหัวใจของเรา ใครรู้ความบกพร่องในใจของเราเอง เวลาภาวนาไป จิตมันเป็นสมาธิ ถ้าเป็นสมาธิ เรายังตั้งเลศสงสัยว่าเป็นสมาธิจริงหรือเปล่า เวลาเข้าไป แต่พอมันปฏิบัติขึ้นมาบ่อยครั้งเข้า ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ มันได้สัมผัสบ่อยครั้งเข้า มันชัดเจนของมัน นี่ปัจจุตัง สันทิภูจิวโก

ถ้ามันรู้มันเห็นของมันตามความเป็นจริง ถ้ามันไม่รู้เห็นตามความเป็นจริง เราเที่ยวถามเขาๆ เวลาภาวนาเขาเรียกว่าคิด เวลามันคิดขึ้นมา ภาวนาไปแล้ว ใช้ปัญญาไปแล้วมันปล่อยวางรอบหนึ่ง แล้วมันสงสัยตรงนั้นนะ แล้วไม่มีใครแก้มันตรงนั้น นี่คิดแล้ว ถ้าคิดแล้วแก้อย่างไร เพราะคิดแล้วไปหาครูบาอาจารย์ให้แก้แน่ ครูบาอาจารย์คอยชี้แนะขึ้นมาที่ “ของฉันถูก ของฉันถูก ทำไมครูบาอาจารย์ท่านลำเอียง ทำไมครูบาอาจารย์ท่านไม่บอกความจริงกับเราเลย ทำไมท่านลำเอียง”

เวลาเราคิดนะ ตัวเองคิด คิดคือว่าเราคิดสิ่งที่กิเลสมันครอบงำอยู่ แล้วเวลาไปหาครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์บอกทางให้ถูกต้อง ยังไปว่าเขาอีกนะ เราคิด เราคิดแล้วเราเข้าใจผิด พอเข้าใจผิด เรายังไปฟังโทษคนอื่น บอกว่าสิ่งที่เราทำนั้นผิด แต่ถ้ามันมีสังขธรรม มันมีอำนาจวาสนา เรารู้ว่าเราผิด นี่เรารู้ว่าผิด ถ้าเรารู้ว่าผิด สิ่งนี้ถูกต้องหรือผิด เราเห็นความบกพร่องของเราเอง อันนี้ อริยทรัพย์ อันนี้มีค่ามาก เพราะว่าอะไร เพราะความเห็นของเรา ความรู้ลึกของเรา ปัญญาของเรา สิ่งสัมผัสของเรา

หลวงปู่ดูลย์บอก เห็นใหม่ เวลาเห็นนิมิตนี้เห็นจริงไหม? จริง เห็นจริงๆ นั่นแหละ แต่ความเห็นไม่จริง

ดูหลวงตาตี เวลาท่านเดินจงกรมอยู่ เสื่อมาหมอบอยู่เต็มทางจงกรมเลย แล้วมันไม่ไปกินใครนะ จะมากินเราคนเดียว นั่นมันคืออะไรนะ

นี่ความคิดมันเกิดขึ้นมาจากใจ กิเลสมันไปกว้านมา กิเลสมันสร้างภาพของมันขึ้นมา แล้วมันก็กลัวมันเอง มันไปกวาดต้อนมา ไปกว้านมาเลย คือว่าสร้างภาพขึ้นมา แล้วมันก็กลัวสิ่งที่สร้างขึ้นมา แล้วใครจะบอกล่ะ

เวลาคนอื่นบอก เห็นใหม่ เหมือนคนกลัวผี คนกลัวผีเขาบอกว่าผีไม่มีหรอก ไม่มีได้
อย่างไร จินตนาการเห็นไปหมดนะ

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตใจของเรามันดีขึ้นมา ถ้าเราบวชมาเป็นพระ พระเราก็พยายามฝึกฝนตัว
เรา ฝึกฝนตัวเราเพื่อย้อนกลับมาข้างใน ถ้าใจมันย้อนกลับเข้ามาข้างในนะ มันรู้มันเห็นของมัน มัน
พัฒนาของมันขึ้นมา ถ้าพัฒนาของมันขึ้นมาจะ เห็นใหม่ เวลาพระเราอดนอนผ่อนอาหารเพื่อ
อะไร เวลาอดนอนผ่อนอาหาร อาหารโดยวิทยาศาสตร์ ร่างกายขาดอาหารไม่ได้หรอก นี่อาหาร ๔
ในวิภวัญญะ อยู่ในภพใด เกิดในชาติใด ภพภูมิใดก็มีอาหารประจำชีวิตทั้งนั้นแหละ ชีวิตนี้มันอยู่ด้วย
ปัจจัยเครื่องอาศัย ต้องมีอาหารเพื่อดำรงชีวิตไป แล้วเราไปเห็นโทษของอาหาร เราต่อต้านอาหาร
มันเป็นไปได้อย่างไร มันเป็นไปไม่ได้หรอก แต่เราได้สัมผัส เราได้เสพ มันก็เสพแต่สิ่งที่เป็นเรื่อง
โลกๆ

แต่ถ้าเวลาสิ่งนี้ เวลาเราจะภาวนาขึ้นไป เวลาธาตุขันธ์มันทับจิต เวลาธาตุขันธ์มันมีกำลัง
ของมันขึ้นมา พอธาตุขันธ์มีกำลังขึ้นมา เวลาธาตุมีกำลังขึ้นมา จินตนาการมันก็เพริศแพรวไปเลย
จินตนาการมันก็แจ่มแจ้งไปเลย เพราะอะไร เพราะมันกระตุ้นกันไง แต่เวลาเราตัดทอนมันๆ เรา
ตัดทอนสิ่งนี้ เราไม่ได้เห็นโทษของอาหาร เราเห็นโทษของกิเลส เห็นโทษของความยึดมั่นถือมั่น
เห็นโทษของการต้องการแรงปรารถนา มันปรารถนาจะกว้านสมบัติทั้งหมดเป็นของมันคนเดียว
นี่เราเห็นโทษตรงนั้น

พอเห็นโทษตรงนั้นปั๊บ เราเริ่มต้นจากการที่เราจะตัดแปลงตัวเราเอง สิ่งนี้เราตัดทอน ตัด
ทอนมัน ตัดทอนสิ่งที่เป็นอาหารก็เท่ากับตัดทอนกิเลส เท่ากับตัดทอนธาตุขันธ์ที่มันมีกำลังที่มัน
กดทับเรา ถ้ามันกดทับเรา เราตัดทอนมัน เราปฏิเสธมัน ถ้าสิ่งที่กดทับเรามันน้อยลง เราภาวนาง่าย
ขึ้นใหม่? เราภาวนาดีขึ้น ในเมื่อโอกาสเราเปิดกว้างขึ้น ทุกอย่างมันดีขึ้น ทุกอย่างมันดีขึ้นเพราะ
อะไรล่ะ? เพราะเรามีสติ เรายับยั้งได้ เรามีสติมีปัญญายับยั้งได้ แต่ถ้าขาดสติขึ้นไป สิ่งนั้นมันเป็น
ธรรมชาติ คนเราก็ต้องมีอาหาร ใครเห็นโทษของอาหาร คนนั้นเป็นคนขาดสติ คนนั้นไม่ใช่สัง
กรรม นี่เวลาคิดกันไป เห็นใหม่

ฉะนั้น สิ่งนี้เวลาอด อดเพื่อชำระล้างกิเลส อดเพื่อเป็นวิธีการเข้ามาต่อสู้กับกิเลส ถ้ามัน
ต่อสู้กับกิเลสเพื่อประโยชน์กับพระองค์นั้น ถ้าพระองค์นั้น เห็นใหม่ เวลาบวชมาแล้วพระองค์
ต้องตัดแปลง ฉะนั้น เรามาประพฤติปฏิบัติ เรามาวิวัฒนา เราก็ต้องตัดแปลงของเรา สิ่งที่เราได้

ฝึกฝนจนมีความชำนาญแล้ว สิ่งนี้เป็นความชำนาญ ผู้ที่มีศีลมีความองอาจกล้าหาญเข้าได้ทุกสังคมา เราประพฤติปฏิบัติจนเรารู้วัฒนธรรมของพระป่า วัฒนธรรมนะ วัฒนธรรม เห็นไหม เขาสงบเสถียรของเขา เวลาเขาพูดกันเขาพูดกันด้วยเสียงเบาๆ เวลาเขาอยู่ด้วยกันเขากลับการกระทบกระเทือนกัน

แต่ถ้าเราบอกว่าสิทธิของเรา สิทธิเสรีภาพ...สิทธิเสรีภาพก็อยู่ที่บ้านลิ อยู่ในที่รโหฐานของเราสิ แต่ถ้ามันเป็นชุมชน มันเป็นสังคมา มันเป็นวัฒนธรรมที่เราเข้าไปวัฒนธรรมไหนก็แล้วแต่ เราควรจะเคารพวัฒนธรรมของเขา แล้วเราปฏิบัติของเราไป เห็นไหม เราไปหาครูบาอาจารย์ ถ้าครูบาอาจารย์ท่านชี้มาแล้วเราปฏิบัติของเรา ถ้าเราเป็นจริงขึ้นมา เราจะซาบซึ้งใจ

นี่ชี้ชุมชนทรัพย์ ชี้ชุมชนทรัพย์ให้เราเลย เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าเราเป็นคนชี้ทางเท่านั้น เวลาประพฤติปฏิบัติเป็นที่เราทำ นี่ก็เหมือนกัน เวลาคฤศนก็อยากได้เป็นของเรา ทรัพย์สินเงินทองก็อยากได้เป็นของเรา นี่เวลาปฏิบัติเราก็ออยากได้รู้จริงของเรา ถ้าอยากรู้จริงของเรา เราต้องมีสติปัญญาของเรา แก่ใจของเราเพื่อประโยชน์กับเรา ถ้าเราทำของเราได้อย่างนี้ เห็นไหม สิ่งที่ดีใจของเรามันเปิดกว้าง ถ้าจิตใจมันเปิดกว้าง มันเป็นจริงขึ้นมาละ เวลาเรามีทรัพย์สมบัติเราต้องเก็บซ่อนไว้เพราะกลัวโจร กลัวผู้คนจะลักขโมยทรัพย์สมบัติอันนั้นไป แต่เวลาเรามีศีล มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมา ใครจะลักใครจะชิงไม่ได้ ใครจะมาฉ้อโกงความเป็นจริงในหัวใจเรา ไม่มีทาง มันอยู่กับเราตลอดไป มันมหัศจรรย์ขนาดนั้นนะ แล้วเวลามหัศจรรย์แล้ว มีเงินมีทองเขายังเอามาใช้ร่วมกัน แล้วธรรมจะมาใช้อย่างไรละ แล้วเราจะเอาให้ใครเห็นละ นี่ไง เราต้องปฏิบัติเข้าไปสิ

พอปฏิบัติเข้าไปนะ อเสวนา จ พาลานํ ปณฺทิตานญจ เสวนา เราไม่คบคนพาล เราคบบัณฑิต แล้วคบบัณฑิต คนที่จิตใจเขาเป็นธรรมๆ สิ่งนั้นมันแสดงออกมา คนที่เข้าไปรู้จริงเห็นจริง คนรู้จริงมันมี คนรู้จริงมันมี มันพิสูจน์ได้ มันตรวจสอบได้ แต่คนที่ไม่รู้จริงเวลาพูดออกไปทำออกไปมันถึงขาดตกบกพร่องตลอดไป ใดๆ หล่นๆ พูดอะไรขาดๆ เกินๆ มรรคสามัคคี ความสมดุลของมัน เขาว่าทางสายกลางๆ สายกลางอย่างไร สายกลางของกิเลสก็ได้ สายกลางของที่มีมันพอใจอย่างไรก็ได้ แต่ถ้าความสมดุลของมัน มันพอดีของมัน แล้วพอดีพูดอย่างไร พูดออกมาความพอดี พูดอย่างไร มรรคสามัคคีมันเป็นอย่างไร แล้วมันสมมุจเฉทฯ มันเป็นอย่างไรมันเป็นความจริงอย่างไร เห็นไหม

เวลามันซื่อ ซื่อจนไม่รู้จก่กว่าบุญเป็นอย่างไร นี่เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติเราไม่ต้องไป
คาดหมาย ไม่ต้องคาดการณ์ว่ามรรคผลเป็นแบบใด ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เราสร้างเหตุของเรา
เราสร้างคุณงามความดีของเรา ถ้าความดีของเรามันสมควร มันเป็นความจริงขึ้นมา นี่หล่นใส่หัวใจ
เราเลย ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นตถาคต ความเป็นจริงอันนี้เกิดขึ้นมา มันมีเพราะเรามีหัวใจใช่ไหม
เรามีความรู้สึกใช่ไหม ใจเท่านั้นสัมผัสธรรมใช่ไหม เวลามันสุขมันทุกข์ มันสุขทุกข์ที่ไหน มันสุข
ทุกข์ที่กระดาษ สุขทุกข์ที่ตำรา สุขทุกข์ที่แก้วแหวนเงินทอง มันสุขทุกข์ที่ไหน? มันสุขทุกข์ที่ใจ
ทั้งนั้นแหละ เวลามันบีบคั้นก็บีบคั้นที่หัวใจนี้ แล้วสังขรณ์ที่กลางหัวใจ มันเปิดหัวใจ มันธรรม
ของเรา เราจะทำไม่ทำ เราจะเป็นจริงของเราหรือไม่เป็นจริงของเราขึ้นมา

มันสังเวชใจ สังเวชว่าถ้าเรายังยึดมั่นในความเห็นของเรา เราก็ว่าสิ่งนี้เป็นความดีทั้งนั้น
แหละ แต่ความดีที่ดีกว่านี้ ความดีที่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสียสละหมดเลย มันดี
ตรงไหนล่ะ? มันดีที่หัวใจมันปล่อยแล้ว ไม่มีมีเม็ดหินเม็ดทรายเข้าไปเจือปนกับธรรมธาตุอันนั้น
แล้วธรรมธาตุอันนั้นจบสิ้นกันที่ จบสิ้นกันที่

คนเราเกิดมาแล้วตายทั้งหมด แต่ถ้ามีคุณธรรมแล้วนะ ภารา หเว ปญจกฺขนฺธา พอเวลามัน
ทิ้งธาตุทั้งขันธไปแล้วนะ มันไม่มีการเกิด ถ้าไม่มีการเกิดก็ไม่มีการดับ ไม่มีการเกิดก็ไม่มีการ
จุดเริ่มต้น ไม่มีการเกิด มารก็ตามไม่ทัน ไม่มีการเกิด เห็นไหม สิ่งนี้ธรรมในพุทธศาสนาของเรา

ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล ที่เขาคุยเขาพูดกันไปมันไม่มีเหตุให้เป็นไป มัน
ไม่มีเหตุ แล้วมันจะมีผลได้อย่างไรล่ะ แต่พุทธศาสนาเรามันมีเหตุ แล้วมันก็มีผล แล้วเราก็จะ
ค้นคว้าค้นคว้าแสวงหากันอยู่ นี่ แล้วเราจะทำหรือไม่ทำ ถ้าทำมันจะเป็นสมบัติของเรา เอวัง